

Kandidatnummer: 4061

BSOBAC – Bacheloroppgave 2023 vår

Hvordan kan gjentakende vold i hjemmet påvirke barn?

Universitetet i Stavanger

Det samfunnsvitenskapelige fakultet

Bachelor i sosialt arbeid

UiS mars 2023

Kandidatnummer: 4061

Antall ord: 9997 ord

Innholdsfortegnelse

1.0 Innledning.....	4
1.1 Bakgrunn for valg av tema	4
1.2 Presentasjon av problemstilling.....	4
1.3 Begrepsavklaringer	5
1.3.1 Resiliens	5
1.3.2 Beskyttelsesfaktorer	6
1.3.3 Fysisk vold	6
1.3.4 Psykisk vold	6
1.4 Formål med oppgaven	6
2.0 Faglig kunnskap og teoretisk forståelsesramme.....	7
2.1 Barn som opplever vold i hjemmet.....	7
2.2 Resiliens.....	7
2.3 Risikofaktorer	8
2.4 Beskyttelsesfaktorer.....	9
2.5 Bronfenbrenners utviklingsøkologiske modell.....	9
3.0 Metode.....	10
3.1 Valg av metode	10
3.2 Litteraturstudie som metode	10
3.3 Datainnsamling	11
3.3.1 Inklusjons- og eksklusjonskriterier	12
3.4 Analyse ved hjelp av oversiktstabell	13
3.5 Sammendrag av artiklene	14
3.6 Studiens troverdighet	16
4.0 Diskusjon av funn.....	17
4.1 Hvordan barn selv opplever den gjentakende volden i hjemmet.....	17
4.1.1 Barns strategier	18
4.1.2 Barns forhindrings- og normaliseringsarbeid	19
4.1.3 Maktesløshet	20
4.1.4 Kronisk risiko og skadevirkninger av gjentakende vold.....	20
4.2 Resiliens og beskyttelsesfaktorer virker sammen.....	21
4.2.1 Individuelle faktorer.....	22
4.2.2 Sosial støtte	22
4.2.3 Bronfenbrenner modellens sammenheng med resiliens.....	23

4.2.4 Tidlig forebygging	24
5.0 Avslutning	25
6.0 Litteraturliste	26

1.0 Innledning

1.1 Bakgrunn for valg av tema

Bakgrunnen for mitt valg av tema henger sammen med interessante forelesninger fra det første semesteret på det andre studieåret. Temaene i dette emnet omhandlet blant annet hvordan man som sosionom kan samarbeide med barn og familier for å prøve å forstå og se sammenhengene for hvilke forhold som spiller inn for betydningen av barnet og familien deres sin livssituasjon. For å få et mest helhetlig bilde av situasjonen deres og eventuelle utfordringer de står ovenfor er det viktig å se på det med en kontekstuell forståelse. Her kom vi etter hvert inn på begrepet resiliens og hvordan barn som har vokst opp under vanskelige livsforhold kan få varierende utfall.

Min nysgjerrighet for temaet resiliens kom først da jeg for første gang hørte om begrepet «løvetannbarn». Løvetannbarn er et fagbegrep som tidligere ble flittig brukt om barn og unge som klarer seg bra til tross for å ha opplevd mye tøft opp i gjennom oppveksten (Borge, 2010, s. 14). I løpet av min praksisperiode har jeg også sett at de voksne som opplevde vold som barn, kan komme til å være preget av dette resten av livet. Dette vekket interessen min for å skrive om hvordan resiliens kan innvirke i forhold til barn som har opplevd gjentakende vold i oppveksten i denne oppgaven.

Som sosionom møter man mange ulike folk i forskjellige aldersgrupper og sårbare situasjoner. Det er ofte snakk om å «se person i situasjon», hvor vi kommer tilbake til dette med å se den kontekstuelle forståelsen i hvorfor mennesker er som de er og hvilke faktorer rundt det som spiller en rolle. I det sosialfaglige feltet er det viktig å ha kjennskap til resiliens og vold fordi det er aktuelle temaer, men også fordi man som profesjonell yrkesutøver skal kunne sette seg inn i barnets situasjon, se på ulike faktorer og få en bredere forståelse rundt hvorfor barnet er som det er på bakgrunn av tidligere opplevelser, traumer og i hvilken grad de blir påvirket av det.

1.2 Presentasjon av problemstilling

Flere studier viser til at barn som har opplevd gjentakende vold i hjemmet som oftest blir preget av dette i negativ grad. Derimot er ikke alle utfallene slik, og noen barn opplever mestring til tross for tidligere traumatiske opplevelser i oppveksten (Bernsvendsen & Hauge, 2018, s. 98). På bakgrunn av min nysgjerrighet ovenfor temaet resiliens og beskyttelsesfaktorer i forhold til barn som har blitt utsatt for vold, ble problemstillingen min følgende: «*Hvordan kan gjentakende vold i hjemmet påvirke barn?*»

Jeg skal besvare denne problemstillingen på en toleddet måte. Først skal jeg undersøke hvordan barn selv opplever at volden påvirker dem. Deretter skal jeg undersøke faktorer som skaper variasjoner i hvordan volden påvirker barn. Forskning viser at det som i stor grad skaper variasjoner i hvordan vold påvirker barn, er det vi kaller for resiliens og beskyttelsesfaktorer (Yule et. al, 2019, s. 406). Dermed skal jeg svare på problemstillingen min gjennom å besvare følgende to forskningsspørsmål:

1. Hvordan kan barn selv oppleve at gjentakende vold i hjemmet påvirker dem?
2. Hvilken rolle spiller resiliens og beskyttelsesfaktorer for måten gjentakende vold i hjemmet preger barn?

Ettersom at vold er et omfattende tema med flere ulike former og omfang ble jeg nødt til å avgrense oppgaven min til å kun handle om to typer former for vold. Jeg har dermed valgt å ta utgangspunkt i fysisk og psykisk vold, samt også tatt med barn som vitne til vold da dette går innunder den psykiske volden. Grunnen til at jeg har valgt å spesifikt fokusere på disse to formene for vold er fordi fysisk vold er det de fleste assosierer med å bli utsatt for vold. Derfor er det også mye aktuell litteratur om temaet, i tillegg til at jeg synes det er interessant å se hvordan barn i ulik grad blir påvirket av dette. Samtidig hadde jeg også lyst å inkludere psykisk vold i oppgaven da dette ikke blir snakket om i like stor grad som fysisk vold, men som viser seg å være minst like skadelig for et barn å bli utsatt for (Øverlien, 2012, s. 26).

1.3 Begrepsavklaringer

Under begrepsavklaringen skal jeg kort presisere hvilke begreper jeg ofte bruker i oppgaven som jeg tenker er relevante, både i forhold til å forstå og besvare problemstillingen min. Begrepene jeg har valgt å ta høyde for er resiliens, beskyttelsesfaktorer og fysisk og psykisk vold.

1.3.1 Resiliens

Resiliens stammer fra det engelske ordet «resilience». På norsk kan man også direkte oversette det til «spenst» eller «evnen til å hente seg inn» (Olsen & Traavik, 2017, s. 27). Michael Rutter er en kjent forsker innenfor resiliens, og definerer begrepet slik: «Resiliens er prosesser som gjør at utviklingen når et tilfredsstillende resultat, til tross for at barn har hatt erfaringer med situasjoner som innebærer stor risiko for å utvikle problemer og avvik» (Rutter, 2000, sitert i Borge, 2010, s. 14). Med andre ord

kan man si at resiliens dreier seg om barn som utvikler seg godt til tross for mye motgang og vanskeligheter i livet.

1.3.2 Beskyttelsesfaktorer

Beskyttelsesfaktorer reduserer sjansen for at man utvikler sosiale og psykiske vansker når man som barn er rammet av risikofaktorer. Beskyttelsesfaktorer omfatter genetiske, miljømessige og sosiale faktorer (Kvillo, 2015, s. 246). Eksempler på beskyttelsesfaktorer kan for eksempel være at barnet har positivt selvbilde, har venner på skolen eller omsorgspersoner som er tilstede og utøver god omsorg (s. 253).

1.3.3 Fysisk vold

Med gjentagende vold i hjemmet skal jeg i denne oppgaven forstå både fysisk og psykisk vold. Fysisk vold mot barn kan forstås som at en voksen person utsetter barnet for fysisk makt ved at det blir utført kroppslig skade, sykdom eller smerte. Eksempler på fysisk vold er at barnet blir slått, sparket, dyttet mfl. (Øverlien, 2012, s. 22).

1.3.4 Psykisk vold

Psykisk vold mot barn opptrer ofte sammen med fysisk vold og kan forstås som at en voksen person gjentatte ganger over en lengre periode opptrer nedverdiggende ovenfor barnet gjennom handlinger eller ord. Eksempler på psykisk vold er at barnet blir gjort narr av, trakassert eller at den voksne kommer med trusler. Barn som er vitne til vold i hjemmet regnes også innunder kategorien psykisk vold. Å oppleve vold i hjemmet vil si at barnet er tilstede, hører om og får konsekvenser knyttet til volden som en av foreldrene utsetter den andre for (Øverlien, 2012, s. 22-23).

1.4 Formål med oppgaven

Formålet mitt med denne oppgaven er først og fremst å få frem hva resiliens er, hva som skyldes de store variasjonene og hvordan det kan innvirke i forhold til barn som har vært utsatt for gjentagende fysisk og psykisk vold i hjemmet. For å få en større innsikt i dette har jeg tenkt å gå dypere inn i hvilke faktorer som spiller noen rolle for resiliens, deriblant beskyttelses- og risikofaktorer ettersom dette er viktig å ha kjennskap til når man som sosialarbeider jobber med voldsutsatte barn. Jeg ønsker å få

frem hvordan volden kan påvirke barnet ved å ta utgangspunkt i barnets egne opplevelser av hendelsene.

2.0 Faglig kunnskap og teoretisk forståelsesramme

I dette kapittelet skal jeg presentere faglig kunnskap som problemstillingen min aktualiserer. For å forstå kompleksiteten i både voldsopplevelsens påvirkning samt resiliens og beskyttelsesfaktorer sin betydning, vil jeg trekke inn Urie Bronfenbrenners utviklingsøkologiske modell. Jeg tenker at denne modellen er relevant fordi den viser til hvordan barns utvikling er kompleks og sammensatt av flere systemer som er med på å påvirke barnet. Men først skal jeg presentere fagteori rundt barn som opplever vold i hjemmet vold for å sette funnene mine i en større kontekst. Jeg skal deretter presentere teori som begrepet resiliens, og etter hvert gå dypere inn i beskyttelses- og risikofaktorer.

2.1 Barn som opplever vold i hjemmet

Lillevik (2016) nevner at barn som blir utsatt for vold, ofte også opplever at andre i familien blir utsatt (s. 29). Øverlien (2012) påpeker at barn dermed opplever volden med sterke og skadelige sanseinntrykk ved å være tilstede, se og høre at personer som står barnet nær blir utsatt (s. 26). Barnet blir satt i en hjelpeløs situasjon hvor mulighetene for å gripe inn eller unngå volden er vanskelig (Lillevik, 2016, s. 30). Å leve i en familie med vold gjør at man som barn ofte opplever utrygghet, redsel og angst under, mellom og i etterkant av voldsepisodene. Barna går rundt med stor bekymring ovenfor mor eller søsken og føler et stort behov for å beskytte dem (Kyllingmark & Lillevik, 2015, s. 58-59). Øverlien (2012) forteller at voldsutsatte barn ofte hadde strategier som gikk ut på å forebygge eller dempe volden. I etterkant av volden var det mange av barna som prøvde å trøste mor som ble utsatt eller ønsket å ta hevn (s. 143). Barn som vitner til vold er som regel svært lojale ovenfor foreldrene uavhengig av hvordan omsorgssituasjonen er i hjemmet. Enkelte barn havner i et dilemma hvor det er vanskelig å velge mellom hvem av foreldrene man skal ta stilling til under en konflikt. Dette kan oppleves svært stressende og sårbart, ikke minst forvirrende – fordi de er glad i far som utøver vold, samtidig som det blir uttrykt redsel ovenfor han (Kyllingmark & Lillevik, 2015, s. 59-60).

2.2 Resiliens

Begrepet resiliens oppstod for å understreke at personer kan oppleve de samme tingene, ha samme type alvorlighetsgrad og utfordringer, men likevel få forskjellige utfall (Kvelling, 2015, s. 241). Olsen og Traavik (2017) mener at resiliens kan oppstå på tre områder: det emosjonelle, atferdsmessige og

intellektuelle (s. 27). På mange måter kan man si at resiliens innebærer en positiv utvikling, men det er allikavel mer komplekst fordi det avhenger av at barnet har vært utsatt for risikofaktorer som vanligvis utgjør en utvikling av psykiske og sosiale vansker. Resiliens kan variere utifra hvilken livsfase man befinner seg i (Olsen & Traavik, 2017, s. 35).

Tidligere forbundet man «løvetannsbarn» med resiliens, men de siste årene har fagfeltet unngått å bruke begrepet i denne sammenhengen – grunnet det ofte oppstår misforståelser slik at det tolkes som at barna er immune mot risikoen de har vært utsatt for, og at det kun er de individuelle egenskapene som spiller en vesentlig rolle når det er flere faktorer og forhold rundt barnet som er viktig å få frem (Olsen & Traavik, 2017, s. 28). Et eksempel på faktorer som kan virke beskyttende, fremme resiliens og utvikle sosial kompetanse kan være at barnet har gode venner på skolen. Faktorer som derimot kan hemme resiliens og øke risikoen for negativ utvikling kan være at barnet allerede befinner seg i en sårbar situasjon og havner i et dårlig miljø, for eksempel preget av rus (Olsen & Traavik, 2017, s. 32-33). For å konkludere påpeker Olsen & Traavik (2017) at resiliens henger sammen med risiko, sårbarhet, samspill, styrker og beskyttelsesfaktorer (s. 35).

2.3 Risikofaktorer

Risikofaktorer er et sentralt begrep når det kommer til forskning om resiliens. Det innebærer faktorer i barnet selv eller omgivelsene rundt som er med på å øke faren for utvikling av psykososiale vansker. Omgivelsene kan dreie seg om forhold i hjemmet, kulturen og samfunnet eller sosiale nettverk (Gunnestad, 2022, s. 65). Gunnestad (2022) påpeker derfor at risikofaktorer deles inn i tre grupper: individuell risiko, sosiale eller familiære risikofaktorer og kulturelle og samfunnsmessige faktorer. Individuell risiko kan være barnets temperament eller andre genetiske faktorer som øker sjansen for å utvikle tilstander som påvirker helsen og livskvaliteten til barnet. Sosiale eller familiære faktorer kan være at barnet blir mobbet på skolen eller foreldre som gir manglende omsorg av ulike årsaker som alkoholmisbruk eller psykisk uhelse. Kulturelle og samfunnsmessige faktorer kan være at barnet lever i fattigdom eller ofte blir nødt til å flytte (s. 65)

Et barn kan oppleve å bli utsatt for flere alvorlige hendelser i oppveksten som er med på å forsterke virkningen av risikofaktorene, kalt kumulativ risiko (Gunnestad, 2022, s. 65). Gunnestad (2022) nevner også forskjellen på akutt og kronisk risiko, hvor akutt risiko er hendelser som har skjedd kun en gang eller over en liten periode, mens kronisk risiko handler om langvarige, gjentatte skadelige hendelser som ofte skjer over flere år (s. 65-66). Eksempelvis er det forskjell på barn som blir utsatt for en voldsepisode en gang framfor et barn som opplever dette daglig. Gunnestad (2022) påpeker derimot at begge tilfeller kan utgjøre store konsekvenser, men at akutte tilfeller er «enklere» å gjøre noe med dersom barnet får tidlig hjelp og oppfølging. Kroniske risikoer kan påvirke barnet mer i det

langvarige løp og føre til utvikling av skader sosialt, emosjonelt og kognitivt (s. 66). Til tross for at noen barn opplever dette, nevner Olsen & Traavik (2017) at barns individuelle opplevelse av situasjonen, alder og modning allikavel er viktigst – samtidig viktigheten av at barnet har minst en nær voksenperson som stiller opp (s. 38).

2.4 Beskyttelsesfaktorer

Som tidligere nevnt bidrar beskyttelsesfaktorer til en positiv utvikling i barnets liv (Gunnestad, 2022, s. 66). Beskyttelsesfaktorer brukes kun i sammenhenger hvor man ser at det har en dempende effekt til tross for at barnet er omringet av risikofaktorer (Kvello, 2015, s. 246). Kvello (2015) tar i bruk en sjekkliste hvor han poengterer noen viktige beskyttelsesfaktorer, hvor gode mestringsstrategier og positivt engasjement fra omsorgspersoner blir nevnt (s. 253).

Gunnestad (2022) har gruppert beskyttelsesfaktorer i tre kategorier. Den første kategorien er barnets sosiale støtte. Dette kan være nettverk utenom familien, eksempelvis en idrettstrener som jevnlig har opprettholdt kontakt med barnet gjennom oppveksten og hjulpet dem i vanskelige livshendelser. Neste kategori er barnets egenskaper og ferdigheter, hvor det viser seg at barn med høy intelligens har lettere for å løse problemer. Siste kategorien går ut på støtte ovenfor barnets meninger, verdier og tro. Dette kan hjelpe barnet til å ta gode avgjørelser og unngå å havne i konflikter (s. 69).

2.5 Bronfenbrenners utviklingsøkologiske modell

I 1979 introduserte Bronfenbrenner en utviklingsøkologisk modell som etterhvert har blitt en av de mest kjente modellene i utviklingspsykologien. Modellen tar for seg at hvordan man utvikler seg som person har sammenhenger med flere faktorer i miljøet som kontinuerlig er i endring, spesielt i barne- og ungdomsårene. Han delte modellen inn i fem systemer (Gulbrandsen, 2019, s. 51).

Først ut har vi mikrosystemet som dreier seg om aktiviteter, roller og mellommenneskelige relasjoner. Dette kan være barnets familie, venner, naboer, fritidsaktiviteter, skole eller barnehage (Gulbrandsen, 2019, s. 54). Mesosystemet er forbindelsen mellom flere miljøer barnet tar del i, eksempelvis mellom foreldrene og lærere til barnet (Gulbrandsen, 2019, s. 59). Eksosystemet er forbindelser mellom to/flere miljøer rundt barnet, hvor barnet ikke nødvendigvis trenger å være deltaker selv – men indirekte blir påvirket gjennom for eksempel familiens sosiale nettverk, som foreldrenes arbeidsplass (Gulbrandsen, 2019, s. 61). Det fjerde systemet er makrosystemet. I følge Gulbrandsen (2019) representerer dette blant annet kulturen, normer, lover og skikker i samfunnet og omgivelsene rundt barnet (s. 65). I senere versjoner ble det opprettet et femte system kalt tidssystemet. Bronfenbrenner

refererer til ulike stadier og situasjoner som oppstår i et menneskets liv som han delte inn i tre: en personlig, en historisk og en generasjonslinje (Gulbrandsen, 2019, s. 64).

3.0 Metode

I dette metodekapittelet kommer jeg til å gå inn på mitt valg av metode og nevne forskjellene på ulike metoder. Jeg skal også begrunne hvorfor mitt metodevalg passer best for å belyse min problemstilling, samt presentere hvordan jeg har gått frem for å finne data.

3.1 Valg av metode

Valg av metode i oppgaven sier noe om hvordan man ønsker å gå frem for å finne informasjon og kunnskap. Det skal være til hjelp for å belyse problemstillingen og finne svar på en mer oversiktlig måte. Dalland (2018) beskriver metode som veien til et mål, hvor man beskriver prosessen og gjør rede for hvilke valg man tar underveis helt frem til man når målet (s. 54).

Det finnes ulike metoder: kvantitativ metode, kvalitativ metode og litteraturstudie. Kvantitativ metode tar for seg målbare enheter, tall og eksakt faktabasert kunnskap ved bruk av tabeller og spørreskjemaer og er nyttig dersom man vil ha svar på det nøyaktige antallet av noe (Thidemann, 2019, s. 75-76). Kvalitativ metode tar derimot for seg ulike menneskers meninger, opplevelser og erfaringer som ikke er målbare og utføres ofte gjennom intervjuer (Thidemann, 2019, s. 76). Begge metodene er hensiktsmessige for å få en bredere forståelse for hvordan mennesker, grupper og institusjoner samhandler med hverandre (Dalland, 2018, s. 52). Til slutt har vi litteraturstudie som er en teoretisk oppgave som innebærer å bruke kunnskap fra data og ulike materialer som allerede eksisterer på en systematisk måte (Thidemann, 2019, s. 77).

3.2 Litteraturstudie som metode

I denne oppgaven har jeg valgt litteraturstudie som metode. Grunnen til det er fordi det er mest hensiktsmessig i forhold til min valgte problemstilling. Ettersom at problemstillingen min dreier seg om vold og resiliens, er jeg nødt til å gå dypere inn i temaene ved å finne ut mer om hva som blant annet fremmer resiliens, faktorer rundt barna som har blitt utsatt for risiko og hvordan barna selv opplever volden. Dette er samfunnsaktuelle temaer og har vært det i mange år. Dermed finnes det allerede relevant litteratur og forskningsartikler om temaene hvor flere av artiklene innebærer bruk av både kvantitative og kvalitative metoder. Dette gjør det raskt og effektivt finne data. I tillegg vil man ved bruk av litteraturstudie som metode finne ut mer informasjon om temaene fra flere grupper

mennesker framfor å kun ta utgangspunkt i et fåtall som fører til flere perspektiv, noe som anses som en fordel og fører til bredere kunnskap om temaet (Aveyard, 2019, s. 2)

Problemstillingen kunne også blitt besvart ved kvantitativ og kvalitativ metode. Ved kvantitativ metode kunne dette ført til ulike, mer spesifikke funn ved hjelp av statistikk. Dette kunne vært til hjelp dersom jeg ville gått dypere inn i omfanget av noe. Det kunne vært mulig å bruke en kvalitativ tilnærming og for eksempel intervju voksne som ser tilbake på tidligere opplevelser etter å ha blitt utsatt for vold i barndommen. Jeg har likevel valgt å se bort ifra dette grunnet tidsskjemaet for å skrive bacheloren er kortere enn vanlig og utførelse av intervju er en tidkrevende prosess, samt at kvalitative intervjuer om dette allerede eksisterer – som gjør at jeg kan ta bruk av de som allerede finnes fra før. I tillegg utelukker jeg metodene fordi temaene i oppgaven oppleves svært sårbare og personlige. Temaene omhandler også voldsopplevelser knyttet til barn som det ikke er lovlig å intervjuer.

Det viser seg å være mange fordeler med litteraturstudie. På en annen side kan metoden også ha ulemper ved at man må være mer kildekritisk. Dalland (2018) referer til et krav om dataene er nødt til å være relevante i forhold til problemstillingen din. De må også samles inn på en måte som viser at de er pålitelige, samt at undersøkelsene stemmer overens med fakta (s. 60).

3.3 Datainnsamling

I datainnsamlingen søkte jeg på en systematisk måte for å finne konkret faglitteratur i forhold til å besvare problemstillingen. Etter hvert gikk jeg grundig gjennom litteraturen jeg fant frem til slik at jeg kunne bruke det videre i oppgaven (Aveyard, 2019, s. 73). Søkene mine ble gjennomført fra 16. januar til 30. januar. Jeg søkte etter vitenskapelige artikler både på engelsk og norsk i databasene Oria, Idunn.no og Google Scholar.

For å finne artikkelen om vold benyttet jeg meg av norske søkeord på Oria og Idunn. Jeg søkte under norske fagbibliotek med funksjonen «avansert søk». Søkeordene jeg brukte var «vold», «barn OG unge», «nære relasjoner», «barns tilpasning» og «vold i barndommen». Søkeordet «vold» ble først brukt alene, etter hvert ble det brukt i alle de forskjellige kombinasjonene – som resulterte i en sammensetning av 623 treff. Ved bruk av de to sistnevnte søkeordene kom jeg frem til artikkelen «Da skjønnte jeg at nå smeller det snart: Voksne som har opplevd vold i barndommen ser tilbake» av Agnete Bernsvendsen og Mona-Iren Hauge (2018).

For å finne artikler om resiliens, søkte jeg først på norske søkeord på Oria og Idunn. Når jeg ikke konkret fant det jeg lette etter tok jeg etter hvert bruk i engelske søkeord på Google Scholar for å utvide søket. De engelske søkeordene jeg brukte var «resilience and violence» og resulterte i 154 000

resultater. Da fant jeg artikkelen «Resilience in children exposed to violence: A meta-analysis of Protective Factors Across Ecological Contexts» av Kristin Yule, Jessica Houston og John Grych (2019). Andre søkeord jeg brukte var «resilience and protective factors». Søkeordet fikk opp 18 900 resultater. Her fant jeg den siste artikkelen «Resilience and protective factors among people with a history of child maltreatment: A systematic view» av Xiangfei Meng, Marie-Josée Fleury, Yu-Tao Xiang, Muzi Li & Carl D'Arcy (2018).

3.3.1 Inklusjons- og eksklusjonskriterier

I følge Aveyard (2019) vil inklusjons- og eksklusjonskriterier sørge for en mer strategisk måte å søke på, slik at søkene avgrenses og blir mer aktuelle i forhold temaene man har lyst til å få mer kunnskap om (s. 77). Når jeg skulle søke etter forskningsartikler var et kriterie for oppgaven at artiklene ikke kunne eldre enn fem år. Derfor avgrenset jeg søkene fra 2018-2023, samt at jeg kun søkte etter fagfelleverderte tidsskrifter. Avgrensningen bidro til et større innblikk av hvordan barn blir påvirket av volden sett fra en moderne kontekst, ettersom at det finnes flere eldre artikler om dette.

Etter problemstillingen min var ferdigformulert tok jeg utgangspunkt i de to forskningsspørsmålene som gjorde det lettere for meg å konkretisere hva jeg ville at de ulike artiklene mine skulle handle om (Thidemann, 2019, s. 49). Jeg ville ha en artikkel som kun omhandlet vold og hvordan det påvirker barnet, og to artikler som omhandlet resiliens knyttet til barn som har opplevd vold i oppveksten. Dette for å få variasjon, samt drøfte risikofaktorer i artikkelen om vold og beskyttelsesfaktorer i artiklene om resiliens opp mot hverandre for å lettere se sammenhengen mellom temaene. På den ene siden kan vold påvirke barnet negativt, dette omhandler risikofaktorer. På andre siden kan voldsutsatte barn klare seg bra, dette omhandler beskyttelsesfaktorer.

Søkeordene om resiliens på Google Scholar endte opp med mange resultater, hvor jeg ble nødt til å se nøye gjennom noen av overskriftene for å finne relevante artikler knyttet til temaene mine. For å gjøre dette mest mulig effektiv leste jeg kun abstraksjonene og konklusjonene for å finne ut om artiklene kunne belyse min problemstilling. Da fant jeg til slutt to artikler jeg synes virket interessante. Jeg ville ha to artikler som handlet om så å si samme temaer, for å sammenlikne resultatet de kom frem til om de mest beskyttende faktorene. Jeg så også på likhetene og ulikhetene i artiklene ettersom det ble brukt to forskjellige metoder.

Når jeg skulle søke på artikkelen om vold i databasen Oria, brukte jeg funksjonen «avansert søk» istedenfor «enkelt søk». Dette for å avgrense søkeordene som nevnt ovenfor, samt tidsrommet slik at ble innenfor de fem siste årene. Jeg fant ut at et kvalitativt intervju med voksne som har opplevd vold i barndommen var hensiktsmessig siden jeg ville få frem skadevirkningene av vold selv når det ikke

lenger var en del av barnets hverdag. Det ble brukt narrativ teori i artikkelen, som gjorde at man fikk et dypere innblikk i volden fra barnas perspektiv.

3.4 Analyse ved hjelp av oversiktstabell

I denne oppgaven valgte jeg en utførelse av en tematisk analyse. Aveyard (2018) påpeker at dette handler om å gjøre rede for sentrale temaer i artiklene (s. 137). For å finne ut hvilke temaer som var mest aktuelle i mine datamaterialer, begynte jeg med å ta et raskt overblikk på underoverskriftene i artiklene. I tillegg leste jeg grundig gjennom de ulike resultatene i konklusjonen. Først analyserte jeg artiklene mine hver for seg, før jeg etter hvert sammenliknet dem med hverandre. Dette gjorde at jeg fikk et overordnet innblikk i de viktigste temaene (Aveyard, 2018, s. 138).

Etter dette tok jeg utgangspunkt i en oversiktstabell for å få en mer systematisk oversikt over artiklene. En oversiktstabell kan i følge Aveyard (2018) være til hjelp for å sortere funnene i et samlet dokument, og skape lettere oversikt over likhetstrekk og forskjeller i de ulike artiklene (s. 137). Tabellen nedenfor tar for seg en analyse av navn og årstall på artiklene, formålet, metodevalg, antall respondenter, aldersgruppe samt hvilke sentrale temaer som er gjengangere.

Oversiktstabell:

Navn og år	Tittel	Formål	Metode	Respondenter	Alder	Sentrale temaer
Agnete Bernsvendsen & Mona-Iren Hauge, 2019	«Da skjønte jeg at nå smeller det: Voksne som opplevde vold i barndommen ser tilbake»	Å undersøke hvordan voksne ser tilbake på opplevelser fra barndommen, hvor de ble utsatt for gjentagende vold av sine omsorgspersoner.	Kvalitative intervjuer	Syv voksne (fire kvinner, tre menn).	18-60 år	Barndom, vold, håndtering, barns tilpasning, tverretatlig
Kristen Yule, Jessica Houston & John Grych, 2019	«Resilience in Children Exposed to Violence: A Meta-analysis of Protective Factors	Undersøke forståelsen av resiliens, hva som fremmer det og hvilke beskyttelsesfaktorer som er med på å påvirke utfallene	Meta-analytisk undersøkelse	118 studier involvert med 101 592 deltakere hvor de separat undersøkte	Ikke oppgitt	Resiliens, vold, beskyttelsesfaktorer, barn

	Across Ecological Contexts»	gjeldende ovenfor barn som har vært utsatt for vold.		tverrsnitt ($n=71$) og longitudinale studier ($n=47$) basert på 11 foreslåtte beskyttelsesfaktorer.		
Xiangfei Meng, Marie-Josée Fleury, Yu-Tao Xiang, Muzi Li & Carl D'Arcy, 2018	«Resilience and protective factors among people with a history of child maltreatment: a systematic review»	Å gi en oversikt over motstandskraft og beskyttelsesfaktorer slik at barn som har opplevd mishandling i barndommen kan få et bedre liv i etterkant av opplevelsene, samt sammenligne beskyttelsesfaktorer på tvers av ulike typer former for mishandling.	En systematisk gjennomgang og kvalitative tilnærminger	<u>Undergruppe 1:</u> Tok for seg 11 studier om resiliens beskyttet mot den negative konsekvensen i barndommen. <u>Undergruppe 2:</u> Hvilke beskyttelsesfaktorer som var assosiert med en slags adaptive ferdigheter.	Ikke oppgitt (alt fra barn, ungdommer og unge voksne)	Barnemishandling, depresjon, angstlidelser, resiliens, beskyttelsesfaktorer

3.5 Sammendrag av artiklene

For å presentere de tre forskningsartiklene jeg har valgt i oppgaven, har jeg presentert et kort sammendrag for hver artikkel hvor jeg trekker fram de temaene jeg synes er relevante i forhold til å besvare problemstillingen min. Artikkel 1 undersøker hovedsakelig temaet vold og hvordan dette opplevdes fra et barns perspektiv, mens artikkel 2 og 3 omhandler mer om resiliens og hvilke faktorer som kan virke beskyttende for barn som er blitt utsatt for vold.

Artikkel 1: «*Da skjønnte jeg at nå smeller det snart*» av Agnete Bersvendsen og Mona-Iren Hauge (2018).

Sammendrag: Artikkelen tar for seg kvalitative intervjuer med syv voksne i alderen 18-64 år hvor de ser tilbake på barndommen sin preget av gjentagende vold utøvd av sine omsorgspersoner. Volden var

ikke nødvendigvis alltid rettet mot dem som barn, men kunne også være rettet mot andre familiemedlemmer. I artikkelen blir det brukt både narrativ og sosiokulturell teori som teoretiske perspektiver. Ved at det blir brukt narrativ teori gir dette oss et større perspektiv gjennom de voksnes egne fortellinger. Dette hjelper oss med å få et større innblikk i deres opplevelser og forståelser av volden (Bernsvendsen & Hauge, 2018, s. 96). I undersøkelsen får vi vite mer om hvordan de som barn valgte å håndtere volden – både før, under og etter voldshendelsene. Flere av respondentene beskrev blant annet at voldsutøveren prøvde å late som at ingenting hadde hendt etterpå og rettferdiggjøre det som skjedde, noe som førte til normalisering av volden. Det var heller ikke uvanlig at de prøvde å unngå situasjoner som førte til at volden kunne oppstå. Artikkelen tar for barnas opplevelser av volden og viser hvilke alvorlige konsekvenser vold i hjemmet kan føre til (Bernsvendsen & Hauge, 2018, s. 97-98).

Artikkel 2: «Resilience in Children Exposed to Violence: A Meta-analysis of Protective Factors Across Ecological Contexts» av Kristen Yule, Jessica Houston og John Grych (2019).

Sammendrag: I denne artikkelen får vi et innblikk i hvordan barn som har opplevd vold innad i familien blir påvirket i ulik grad. Det viser seg at barn som har blitt utsatt for vold i barndommen har økt risiko for atferdsvansker senere i livet, mens andre barn klarer seg til tross for motgang. Artikkelen graver dypere inn i forståelsen av resiliens, hva som fremmer det samt hvilke faktorer som er med på å påvirke de varierende utfallene. Deriblant blir individuelle faktorer, familiefaktorer mfl. undersøkt i artikkelen. For å finne ut mer om hvilke beskyttelsesfaktorer som gjorde sterkest innvirkning på barna, ble det brukt en meta-analytisk undersøkelse av 118 studier med 101 592 deltakere (Yule et. al, 2019, s. 406). En meta-analytisk undersøkelse er en metode som slår sammen resultater fra flere forskjellige studier slik at man i høyere grad kan stole på at det blir utført troverdige resultater (nhi.no, 2021). I artikkelen ble det evaluert separat tverrsnitt, kalt (n=71) og longitudinelle studier kalt (n=47) som tar for seg bivariate, additive og buffereffekter for elleve foreslåtte beskyttelsesfaktorer. Dette gjaldt positive selvoppfatninger, kognitiv evne, selvregulering, mestring, familiestøtte, foreldres effektivitet, skolestøtte, jevnaldrende støtte, samhold i fellesskapet, fritidsaktiviteter og religiøst engasjement (Yule et. al, 2019, s. 416). Ved en tverrsnittsstudie samles dataen inn i et enkelt øyeblikk, mens i longitudinelle studier er undersøkelsene gjort på ulike tidspunkter hvor man følger en bestemt gruppe mennesker over en lengre periode. Blant de elleve beskyttelsesfaktorene viser resultatet at fire av dem skilte seg betraktelig ut og utgjorde en større forskjell enn de andre. Dette gjaldt selvregulering, støtte fra familien, skolen og andre jevnaldrende (Yule et. al, 2019, s. 406).

Artikkel 3: «*Resilience and protective factors among people with a history of child maltreatment: a systematic review*» av Xiangfei Meng, Marie-Josée Fleury, Yu-Tao Xiang, Muzi Li og Carl D'Arcy (2018).

Sammendrag: Formålet med denne artikkelen er å få en oversikt over resiliens og beskyttende faktorer etter at barn har vært utsatt for mishandling, samt sammenligne beskyttelsesfaktorer på tvers av de ulike formene for mishandling (Meng et. al, 2018, s. 453). Det Meng et. al (2018) tar i betrakning som de ulike formene er fysiske, seksuelle, følelsesmessige overgrep og omsorgssvikt. For å finne ut mer om dette blir det brukt en systematisk gjennomgang og kvalitative tilnærminger for å komme frem til resultatene i artikkelen (s. 453). Artikkelen tar for seg individuelle, familiære og sosiale faktorer og undersøker sammenhengen mellom beskyttelsesfaktorer og psykopatologi (Meng et. al, 2018, s. 467-468). Det blir også gjort sammenhenger mellom beskyttelsesfaktorer og skolefungering, traumatisering og aggressiv atferd i undergrupper. Undergruppene deles inn i to, hvor undergruppe 1 tar for seg elleve studier om hvordan resiliens beskytter mot negative hendelser i barndommen. Undergruppe 2 tar derimot for seg 75 studier om hvilke beskyttelsesfaktorer som assosieres med adaptive ferdigheter (Meng et. al, 2018, s. 453).

I undergruppene er det ikke bestemte grupper som undersøkes hver gang, men det blir brukt ulike kohorter i forskjellige aldersgrupper – alt fra barn, ungdom og unge voksne (Meng et. al, 2018, s. 468). Dataanalyseplanen tar i tillegg også utgangspunkt i nabolagsulempere, økonomisk status for barn, kritiske livshendelser mfl. som er viktige faktorer å ta i betrakning når man undersøker resiliens. Meng et al. (2018) konkluderer med at miljøet – skolen, familien og samfunnet bør bli inkludert i mållistene for sårbare grupper. Artikkelen viser til at sosial støtte er en viktig beskyttelsesfaktor som har en viktig betydning for videreutviklingen til barnet. Selv om barn kan oppleve negative konsekvenser etter vonde opplevelser i barndommen, kan man ved hjelp av tidlig forebygging og beskyttelsesfaktorer være med på å fremme en positiv utvikling (s. 473).

3.6 Studiens troverdighet

Pålitelighet, også kalt reliabilitet er et krav om at funnene i studien er foretatt på en systematisk måte og at resultatet i studien er troverdige. Mens validitet handler om relevans, og at artikkelene er i stand til å svare på det problemstillingen spør om (Dalland, 2018, s. 60). I denne oppgaven har jeg foregjort systematiske søk ved bruk av inklusjons- og eksklusjonsteorier. Jeg har for eksempel kun søkt etter fagfelleverderte artikler. Dette var noe jeg gjorde for å forsikre meg om at artikkelene var av høy kvalitet og gått i gjennom av eksperter innenfor fagfeltet før publisering. Ved valg av litteraturstudie er man nødt til å være kildekritisk, og ved at de er kvalitetssjekket gjør dette artikkelene mer pålitelige. I tillegg begrenset jeg søkene mine til de fem siste årene. Selv om dette var et kriterie, var det også

hensiktsmessig med tanke på at temaene vold og resiliens kan påvirke barn på forskjellige måter basert på ulike forhold og faktorer. Dette er noe nyere forskning har bredere kunnskap om.

De tre artiklene jeg har valgt tar også for seg ulike metodevalg. Ved kvalitative intervjuer i artikkel 1 av Bernsvendsen & Hauge (2018) får man et innblikk i hvordan barnet selv opplevde volden, noe som gjør det pålitelig fordi man får vite mer om volden fra deres perspektiv, i tillegg til at det er relevant i forhold til at man generelt ser hvordan vold kan påvirke barn. I artikkel 2 av Yule et. al (2019) blir det brukt en meta-analyse som tar for seg flere resultater fra mange ulike artikler. I dette tilfellet 118 studier med 101,592 respondenter – noe som bidrar til å gjøre studien mer troverdig. Til slutt i artikkel 3 av Meng et. al (2018) blir det også brukt kvalitative tilnæringer med en systematisk gjennomgang, og ulike undergrupper i forskjellige aldersgrupper. Jeg anser det som positivt at det er mange respondenter i artiklene. Man ser likheter og variasjoner i resultatene og at dette gjelder for en større populasjon, noe som øker troverdigheten.

4.0 Diskusjon av funn

Innledningsvis ble det nevnt at jeg skulle besvare hvordan vold i hjemmet påvirker barn. I denne delen av oppgaven skal jeg besvare dette gjennom de to forskningsspørsmålene mine. Jeg skal gå dypere inn i hva artiklene og annen relevant litteratur sier om hvordan barn opplever vold, og hvilke faktorer som er mest beskyttende for å fremme resiliens.

Både artikkel 2 og 3 tar for seg en rekke andre beskyttelsesfaktorer i sine undersøkelser i tillegg til de mest virksomme. Yule et. al (2019) tar blant annet for seg beskyttende samfunnsmessige faktorer som religiøst engasjement. De påpeker at dette kan fremme resiliens ved at barnet er en del av et nettverk som deler samme verdier og tro, samt å holde fast ved en religion kan gjøre at barnet har lettere for å finne trøst i dette og dermed får en bedre evne til å håndtere stress og vanskelige livssituasjoner (s. 420-421). Jeg har valgt å avgrense slik at jeg kun går inn på de mest beskyttende faktorene i artikkel 2 og 3. Dette gjelder hovedsakelig individuelle faktorer og omgivelsene rundt barnet. Jeg skal tolke innholdet i artiklene fra barnas perspektiv og basert på funn.

4.1 Hvordan barn selv opplever den gjentagende volden i hjemmet

For å kunne si noe om hvordan resiliens og beskyttelsesfaktorer påvirker barn som er utsatt for gjentagende vold, må vi først kunne kartlegge hvordan slik vold over tid ser ut til å prege barn.

4.1.1 Barns strategier

I artikkel 1 får vi gjennom intervjuene med respondentene vite mer om hvordan de som barn forsøkte å håndtere volden før, under og etter voldshendelsene. Før volden oppstod forteller flere av barna at de skjønnte at noe kom til å skje, enten bevisst eller ubevisst. Som barn ble de svært observante på blant annet stemningsleie eller ulike tegn hos de voksne som tydet på at noe kunne føre til vold. Av og til kunne volden også komme brått og uventet uten at barnet eller andre i familien hadde forårsaket at det skulle skje, ved å i følge voldsutøveren gjøre noe «galt». Respondenten Christoffer forteller i artikkelen om hvordan han ble oppmerksom på at volden skulle skje gjennom ulike tegn. Han forteller om en far som var rusmisbruker hvor han på nedturene ikke fikk tak i stoff. Dette resulterte i dårlig humør, endret stemningsleie, raske bevegelser og smelling i dører. Ved observasjon av dette var Christoffer forberedt på at volden kom til å skje og ble nødt til å legge varsomme strategier, for eksempel ved å sette på countrysanger han visste faren likte de gangene han merket han var i ferd med å bli sint (Bernsvendsen & Hauge, 2018, s. 102-103).

Andre funn i artikkel 1 viser til de ulike strategiene til barna. Noen av dem prøvde å være stille og ikke gjøre noe ut av seg, mens andre deltok aktivt i konflikter mellom foreldrene ved å gripe inn og oppklare misforståelser før det rakk å resultere i vold (Bernsvendsen & Hauge, 2018, s. 104). En av respondentene forteller om sitt forsøk på å avlede den voksne mot å utøve vold:

Lyra: Men jeg, når jeg begynte å merke at nå holder mamma på å bli sint – nå har det vært så høyt press en stund, så begynte jeg å skade meg eller prøve å ta livet mitt eller rømte hjemmefra. Så mamma var jo livredd, og da visste jeg at da blir det rolig i to uker etterpå (Bernsvendsen og Hauge, 2018, s. 104).

Her ser man at respondenten Lyra merket endringer i humøret til moren, noe som kunne bety at en voldshendelse var rett rundt hjørnet. For å være i forkant av voldshendelsen ble Lyras strategi å være sårbar slik at moren følte et ansvar for å ta vare på henne framfor å utøve vold (Bernsvendsen & Hauge, 2018, s. 104). I dette tilfellet ser man hvor langt noen av barna var villige til å gå for å forhindre at volden skulle oppstå. Det Lyra egentlig prøver å signalisere er at dette er et rop om hjelp – hun ønsker å bli tatt seriøst, og få støtte og omsorg fra moren.

Artikkel 2 av Yule et. al (2019) og artikkel 3 av Meng et. al (2019) tar hovedsakelig for seg resiliens, hvor en av egenskapene til resiliente barn er at de ofte har en evne til å tilpasse seg ved å løse problemer. Disse tilpasningsevnene er ofte basert på tidligere erfaringer (Yule et. al, 2019, s. 407). I artikkel 1 av Bernsvendsen & Hauge (2018) blir det ikke nevnt noe om resiliens i forhold til de voksne

som opplevde vold i barndommen. Likevel kan man på mange måter tenke seg til at barna gjennom deres strategier for å forhindre vold viser en viss grad av resiliens ved å tilpasse seg voldsutøveren.

4.1.2 Barns forhindrings- og normaliseringsarbeid

Det er to begreper Bernsvendsen & Hauge (2018) har valgt å rette fokus mot i artikkel 1, nemlig forhindrings- og normaliseringsarbeid. Forhindringsarbeid går ut på nettopp dette med at barna kontinuerlig ble nødt til å ligge i forkant av hendelsene ved å være oppmerksom på tegn som kunne føre til vold. Begrepet blir brukt for å belyse hvor slitsomt det kan oppleves for barna å finne på strategier for å tilpasse seg foreldrenes oppførsel og handlinger i hverdagen. Mens normaliseringsarbeid handler om at barna og familien hadde en inngått forståelse om å ikke snakke om volden som hadde nylig hadde hendt ved å late som ingenting (s. 107). I etterkant av volden forteller flere av respondentene i artikkel 1 om at den voldelige forelderen ofte fikk dårlig samvittighet og prøvde å gjøre det godt igjen ved å gi dem gaver eller tilby aktiviteter for å rettfærdiggjøre det som hadde skjedd. Dette førte til normalisering av volden (s. 105-106).

Ved normalisering av vold i hjemmet, innebærer det også ofte taushet om volden. Kyllingmark & Lillevik (2015) forteller i sin fagartikkel om at mange voldsutsatte barn verken tørr eller kan snakke om volden. Mange har også lite eller begrenset kontakt med for eksempel besteforeldre og ville heller ikke ta med seg klassekamerater hjem, i frykt om at de skal finne ut av hva som foregår i hjemmet. Dette fører til at barna isolerer seg mer og blir ensomme (s. 59). Kyllingmark & Lillevik (2015) påpeker at grunnen til at mange barn ønsker å skjule volden, er fordi de ønsker å beskytte foreldrene sine og er redde for hva konsekvensene kan føre til. Informantene i fagartikkelen bekrefter at å skjule hemmelighetene og ikke snakke ut om forholdene i hjemmet kan være svært skadelig. Mange av barna sliter med å konsentrere seg i timene på skolen og har ofte mareritt om nettene (s. 59).

På lik linje som i artikkel 1 av Bernsvendsen & Hauge (2018), ser man også i denne fagartikkelen av Kyllingmark & Lillevik (2015) at respondentene forteller om at det nærmest ble en uskreven regel mellom voldsutøveren, forelder og søsken å ikke snakke om volden. Tausheten foregikk selv om voldsutsatte var fulle av blåmerker eller møblene var rasert i frykt om at volden kunne oppstå på nytt (s. 59)

På en annen side viser Carolina Øverlien (2012) sin studie i artikkel 1 om at barns måte å håndtere volden på er forskjellig. Hun påpeker at hvilke strategier som ble utført av barna var avhengig av voldens alvorlighetsgrad, relasjonen barnet hadde til voldsutøveren, hvor gammel barnet var og omgivelsene rundt. Hvis det ikke var antydning til vold kunne oppstå, var det noen av dem som bevisst tok med seg venner hjem likevel for å hindre far i å utøve vold (s. 99). Både i fagartikkelen og

artikkel 1 ser vi de ulike variasjonene i barnas forhindringsarbeid. Noen valgte å ikke ta med seg venner hjem, andre velger å gjøre det. Noen valgte å ta i bruk mer varsomme strategier, mens andre valgte å utføre skade på seg selv i håp om å forhindre volden. Uavhengig av hvilke handlinger som ble utført ser vi at barnas måte å forhindre at volden skulle skje var nøye gjennomtenkt.

4.1.3 Makteløshet

Å være vitne til vold er like skadelig som å bli utsatt for det selv, ettersom at barnet opplever volden med flere og sterke sanseinntrykk (Øverlien, 2012, sitert i Bernsvendsen & Hauge, 2018, s. 98).

Kyllingmark & Lillevik (2015) beskriver at mange barn som opplever vold i hjemmet, enten direkte eller gjennom at andre som står barnet nær blir utsatt for dette, føler på en makteløshet. Som regel har ikke barnet muligheten til å gjøre noe for å stoppe volden fra å skje, noe som fører til at mange barn får skyldfølelse for å ikke ha grepet inn når volden fant sted (s. 60). Å være vitne til at for eksempel far slår mot kan oppleves svært skremmende og sårt. I dette tilfellet kan man tenke seg til makteløsheten barnet føler på, i og med at det er en skjev maktbalanse mellom voldsutøveren og barnet.

Voldsutøveren er som regel en omsorgsperson og en som vanligvis skal vise kjærlighet og omsorg. I mange tilfeller kan forelderen som utøver vold også opptre kjærlig og god – noe som skaper forvirring ovenfor barnet. I tillegg er voldsutøveren eldre, og fysisk mye sterkere enn barnet. Barnet kan også føle på en frykt over hva som kommer til å skje hvis hen velger å gripe inn (Kyllingmark & Lillevik, 2015, s. 60).

Noen av barna er derimot veldig klar over hvem som har skylden for volden i hjemmet, og har dermed også lettere for å forsvare den ene forelderen som blir utsatt for volden. Det fører til at noen barna utvikler sinne ovenfor voldsutøveren for å ha påført familien mange vonde, traumatiske opplevelser. De barna som reagerer med sinne er ofte litt eldre. Mange barn opplever også makteløshet i forbindelse med at mor for eksempel ikke ønsker å flytte fra far. Barnet kan ikke gjøre noe med dette, og forblir værende i et hjem preget av frykt, angst og bekymring for om vold kan skje. I tillegg er mange barn nødt til å vokse opp tidligere enn antatt ved å ofte trøste og passe på mor etter volden (Kyllingmark & Lillevik, 2015, s. 60). Dette kan føre til konsekvenser for barnet sosiale utvikling når barnet ikke er sosialt, kognitivt eller emosjonelt modent nok til å ta på seg dette ansvaret (Kvillo, 2010, sitert i Kyllingmark & Lillevik, 2015, s. 60).

4.1.4 Kronisk risiko og skadevirkninger av gjentakende vold

Som tidligere nevnt, dreier kronisk risiko seg om barn som har opplevd gjentatte, langvarige tilfeller av risikofylte hendelser. Mens kumulativ risiko vil si at man blir utsatt for flere risikofaktorer som

igjen er med på å forsterke virkningen av faktorene (Gunnestad, 2022, s. 65-66). I artikkel 1 ser vi at respondentene ble utsatt for både kronisk, men også kumulativ risiko ved at de som barn ble de utsatt for gjentakende vold, samt vært vitne til volden gjennom foreldre.

Funn i artikkel 1 viser til at vold og omsorgssvikt er blant de mest alvorlige risikofaktorene et barn kan bli utsatt for. Det blir referert til flere studier som viser til skadevirkningene av barn som har opplevd vold i hjemmet. Det viser seg at voldsutsatte barn ofte sliter med ensomhet, skam, skyldfølelse, lavt selvbilde samt utfordringer knyttet til tilknytning og tillit til andre (Stensland, 2015, sitert i Bernsvendsen & Hauge, 2018, s. 98). I følge store amerikanske studier, kalt Adverse Childhood Experience tilsier at ungdommer som vokser opp med vold har økt risiko for psykiske vansker og narkotikamisbruk (Edwards mfl. 2003, sitert i Bernsvendsen & Hauge, 2018, s. 99). Vold kan også utløse traumer, angst, depresjon og samt ulike vansker og alvorlige sykdommer. Eksempelvis spiseforstyrrelser, selvskading og selvmord (Kirkengen, 2005; Springer, Sheridan, Kuo & Carnes, 2007, sitert i Bernsvendsen & Hauge, 2018, s. 99).

Basert på funn i artikkel 1 og fagartikkelen ser vi at skadevirkningene kan være svært alvorlige, og føre til helseproblemer og redusert livskvalitet. Bernsvendsen & Hauge (2018) påpeker likevel at barnets egne opplevelse og reaksjon på vold i hjemmet er svært individuelt. Det varierer blant annet ut ifra barnets alder, hva slags type vold, hvor ofte barnet har blitt utsatt og hvilken hjelp og oppfølging barnet får i etterkant av voldshendelsene (s. 98). Artikkel 2 av Yule et. al (2019) understreker at eksponering for vold og andre former for traumer har en negativ effekt på hjernens utvikling, og kan føre til konsekvenser i forhold til barnets læring og hukommelse (s. 420).

4.2 Resiliens og beskyttelsesfaktorer virker sammen

Som tidligere nevnt i artikkel 1, kan barns reaksjon og opplevelse av volden variere. Noen barn blir preget resten av livet, mens andre studier viser til at barn ikke blir preget av dette i like stor grad (Martinez-Torteya, Bogat, von Eye & Levendosky, 2009, sitert i Bernsvendsen & Hauge, 2018, s. 98). Hva som skyldes de store variasjonene kan man på mange måter si dreier seg om resiliens og beskyttelsesfaktorer. Dette er to begreper som henger sammen og som man kan knytte opp til barn som har opplevd positiv utvikling til tross for mye motgang i oppveksten. Både artikkel 2 av Yule et. al (2019) og artikkel 3 av Meng et. al (2018) ser på sammenhengen mellom resiliens og beskyttelsesfaktorer i sine undersøkelser. For eksempel kan barnets venner virke beskyttende ved at de gir emosjonell støtte og hjelp til barnet som står ovenfor et traume etter gjentakende voldsfylte hendelser i hjemmet (Meng et. al, 2018, s. 468).

Kvello (2015) sin sjekklister tar for seg de mest virksomme beskyttelsesfaktorene. Blant disse regner han også barnets individuelle egenskaper og sosial støtte som svært betydningsfulle. Ved vurderingen av disse er det derimot viktig å ta utgangspunkt i at beskyttelsesfaktoren er gjeldende ovenfor den risikofaktoren barnet er utsatt for. Det er også avgjørende å bruke skjønn. Eksempelvis dersom et barn opplever omsorgssvikt fra foreldrene sine, men har trygge og kjærlige besteforeldre som bor langt unna vil det dermed ikke si at besteforeldrene er en beskyttelsesfaktor av den grunn. Dette fordi avstanden gjør det vanskelig for besteforeldrene å opprettholde jevnlig kontakt og gi den omsorgen som barnebarnet har behov for (Kvello, 2015, s. 257). Kvello (2015) nevner at resultater av hvorvidt beskyttelsesfaktorene virker er lettest å ta utgangspunkt i når det har vart over en lengre periode (s. 246).

4.2.1 Individuelle faktorer

Gunnestad (2022) refererer til at barnets egne ressurser og ferdigheter spiller en viktig rolle for resiliens. Egenskaper er som regel medfødt og går ut på blant annet intelligens, temperament, fysisk og psykisk styrke. Ferdigheter går derimot mer ut på hva barnet mestrer. Dersom barnet for eksempel er flink til å spille fotball, kan det føre til utvikling av god selvtillit, noe som igjen fører til at barnet lettere takler utfordringer og danner vennskap (s. 69). Artikkel 2 og 3 nevner også barnets individuelle egenskaper som en av de viktigste beskyttende faktorene. Meng et. al (2018) inkluderer evne til selvregulering, tilknytning, selvfølelse, sosial kompetanse mfl. i vurderingen av barnets individuelle faktorer (s. 467). Yule et. al (2019) underbygger i sin studie at evne til selvregulering gjenspeiler barnets kapasitet til å håndtere følelser, impulser og atferd. Barn som har evne til selvregulering har større sannsynlighet for å fremme sosial, kognitiv og akademisk funksjon (s. 420). Disse egenskapene og ferdighetene bidrar til økt resiliens. Det er likevel viktig å bemerke seg at resiliens er et komplekst begrep sammensatt av flere faktorer som må ses i sammenheng med hverandre. Selv om et barn for eksempel har evne til selvregulering, betyr det ikke dermed at barnet takler alle slags former for motgang. Som tidligere nevnt i Kvello (2015) er det viktig at beskyttelsesfaktoren er gjeldende ovenfor den risikoen barnet er utsatt for (s. 246).

4.2.2 Sosial støtte

I artikkel 2 kommer Yule et. al (2019) fram til at sosial støtte er en av de mest beskyttende faktorene. Basert på funn i artikkelen vil sosial støtte hovedsakelig dreie seg om familieære faktorer, som vil si at barnet har foreldre eller omsorgspersoner som gir tilstrekkelig omsorg og støtte i oppveksten. God støtte og omsorg er også med på å forme barnets evne til å ivareta og uttrykke følelser, og spiller en

viktig rolle for påvirkningen av barnets atferd (s. 422). De påpeker at god omsorg fra foreldre kan være med på å fremme selvregulering, og ikke minst også føre til positiv utvikling når det kommer til barnets sosiale og emosjonelle kompetanse. Dette kan være med på å redusere atferdsproblemer i tidlig alder (Yule et. al, 2019, s. 422). Her ser man sammenhengen mellom individuelle faktorer sosiale faktorer, og at dette påvirkes av hverandre.

Artikkel 2 nevner også jevnaldrende støtte og skolestøtte som viktige sosiale faktorer, hvor jevnaldrende støtte vil eksempelvis være venner av barnet som de har fått gjennom skolen eller fritidsaktiviteter, mens skolestøtte vil si lærere som bidrar til et godt læringsmiljø. Når barnet er yngre, er ofte familien det eneste miljøet rundt – men etter hvert som barnet blir eldre utvider miljøet seg til venner, elever på skolen, lærere, trenere mfl. Dermed kan skolestøtte og jevnaldrende støtte være en viktig beskyttende faktor og utgjøre positiv effekt på utviklingen til barnet, spesielt dersom familieforholdene er preget av vold og utrygghet (Yule et. al, 2019, s. 420). Det viser også Gunnestad (2022) til, ved å poengtere hvor betydningsfullt det kan være å ha minst en voksenperson å se opp til i oppveksten som hjelper barnet med å komme seg gjennom vanskene (s. 67).

Artikkel 3 av Meng et. al (2018) underbygger påstanden om sosial støtte som en viktig beskyttelsesfaktor. I denne studien la de vekt på mange av de samme familiefaktorene som i artikkel 2, men inkluderte også forhold mellom søsken, barnets relasjon til mor og andre sosiale faktorer som at et godt nabolagsmiljø er med på å utgjøre positiv virkning for barnet. Det viser seg for eksempel at barn som har et godt forhold til mødre sine har lettere for å fremme resiliens og oppnå adaptiv funksjon (s. 468). Basert på resultater i artiklene kan vi konkludere med at dersom barnet føler seg som en del av et sosialt fellesskap, bidrar dette til å blant annet lettere oppnå sosiale ferdigheter og motvirke ensomhet.

4.2.3 Bronfenbrenner modellens sammenheng med resiliens

Urie Bronfenbrenners utviklingsmodell er svært relevant for studien av resiliens. Han la vekt på at miljøet rundt barnet spiller en viktig rolle for deres utvikling. Å ha en forståelse for hvordan systemene i modellen virker kan bidra til å få en bedre innsikt for hva som påvirker barnets utvikling og samspill, samtidig som at man lettere kan finne ut hvilke forhold som er med på å fremme resiliens.

I modellen tar mikrosystemet for seg barnet nærmeste omgivelser, som barnets venner, familie og skole (Gulbrandsen, 2019, s. 54). Dersom det oppstår en konflikt i dette systemet gjennom at barnet for eksempel opplever omsorgssvikt eller vold i hjemmet, kan dette påvirke barnet i negativ grad. I artikkel 1 tok Bernsvendsen & Hauge (2018) for seg de alvorlige konsekvensene et barn kan få etter å ha blitt utsatt for gjentagende vold i oppveksten. Her viser de til at vold kan påvirke barnets hverdag,

selv i perioder hvor volden ikke forekommer. Med andre ord ser vi at personer som har vært utsatt for vold i barndommen, ofte også blir preget av dette i voksen alder (s. 96). Gjennom artikkel 1 ser vi et tydelig eksempel på at mikrosystemet kan ha en negativ påvirkningskraft på barnets utvikling.

På en annen side refererer artikkel 2 av Yule et. al (2019) og artikkel 3 av Meng et. al (2018) at mikrosystemet også kan bidra til positiv utvikling og fremme resiliens til tross for vold i oppveksten. Det er her de beskyttende faktorene spiller inn og utgjør en viktig rolle. I artikkel 2 refererer de nemlig til Bronfenbrenner, hvor modellen hans blir brukt for å undersøke sammenhengen mellom resiliens og beskyttelsesfaktorer knyttet til barn som har blitt utsatt for vold. Ved å inkludere flere av systemene i modellen, tar de for seg blant annet de individuelle faktorene, forhold i hjemmet, skolen og samfunnet i studien (Yule et. al, 2019, s. 407). Mens i artikkel 3 av Meng et. al (2018) viser de til selvregulering, familiestøtte, skolestøtte og jevnaldrende støtte som beskyttende faktorer – noe som igjen viser til at mikrosystemet i modellen til Bronfenbrenner spiller en viktig rolle (s. 453).

4.2.4 Tidlig forebygging

Både artikkel 2 og 3 tar for seg at tidlig forebygging er viktig for å forhindre negative konsekvenser av barn som har vokst opp med vold i hjemmet. For å forebygge vold i hjemmet er det viktig å blant annet ha en innsikt i omfanget og antall barn som blir utsatt for dette, samt kunnskap om hva som fremmer resiliens. Artikkel 1 av Bernsvendsen & Hauge (2018) viser til utfordringer knyttet til å finne ut av hvor mange som vokser opp i voldsfylte hjem, ettersom at før var det et krav om at barn som deltar i forskning er nødt til å ha fylt 16 år. Dermed kunne foreldrene som utøvde volden nekte barna å delta i undersøkelser, som bidro til usikre tall (s. 97-98). Med andre ord er vold fra et barns perspektiv viktig å ha kunnskap om, men vanskelig å forske på ettersom at de er for unge til å delta i undersøkelsene, samt at det gjelder sårbare og sensitive opplysninger. Intervjuer om voldsutsatte barn kommer derfor ofte i ettertid av hendelsene når barna er blitt voksne.

Tidligere har jeg påpekt hvilke beskyttelsesfaktorer funn i artikkel 2 og 3 anser som de viktigste. Yule et. al (2019) tar for seg at skolestøtte ikke har fått oppmerksomhet på lik linje som individuelle egenskaper og familiære faktorer, men at dette er viktig i forhold til forebygging av resiliens. Før var det for eksempel vanlig å straffe barn som hadde forstyrrende atferd i timene, mens i nyere tid er det mer fokus på mental helse hos elevene og at lærerne er med på å bidra til støttende relasjoner for barn med vanskeligheter (s. 422). Skolen blir nevnt som et eksempel på tidlig forebygging fordi dette er snakk om barne- og ungdomsårene, hvor innflytelsen fra lærere og elever disse årene har mye å si for deres påvirkning. Meng et. al (2018) underbygger med at desto tidligere barnet blir eksponert for risiko, desto viktigere er det at beskyttelsesfaktorene treffer i kraft tidligere (s. 472).

5.0 Avslutning

Innledningsvis nevnte jeg hvor viktig det er for en profesjonell yrkesutøver å se person i situasjon og ha kontekstuell forståelse for hvorfor mennesker er som de er på bakgrunn av faktorer, opplevelser og erfaringer. I forhold til oppgaven min tenker jeg at det er viktig at sosionomer har kunnskap og forståelse om vold, samt hvilke faktorer som er med på å enten fremme eller hemme evnen til resiliens. Jeg har lagt mest vekt på dette i forhold til et barns perspektiv, grunnet barn som opplever gjentakende vold befinner seg i svært sårbare situasjoner som kan prege dem for resten av livet. Funn i studiene viser til at vold kan prege barnet i negativ grad, og skadevirkningene viser seg å være alvorlige dersom ingen i omgivelsene rundt barnet fanger opp dette og gir dem videre hjelp og oppfølging når dem er rammet av risikofaktorer.

De andre artiklene tar for seg de mest beskyttende faktorene for barn som har vokst opp i hjem preget av vold, og resultatene viser til mange likheter. Beskyttelsesfaktorer kan føre til positive opplevelser, god livskvalitet og mestring. Derfor tenker jeg Bronfenbrenners modell er relevant for å poengtere at systemer som miljøet rundt barnet har mye å si for påvirkningen av barnet og kan bidra til en større forståelse rundt de varierende utfallene barn som har opplevd vold i hjemmet kan ha. Sammenhengen mellom beskyttelsesfaktorer og beskyttelsesfaktorer er med andre ord en stor del av den kontekstuelle forståelsen og er gjennomgående temaer i oppgaven.

6.0 Litteraturliste

Aveyard, H. (2019). *Doing a literature review in health and social care: a practical guide* (4. utg).

McGraw-Hill Education: Open university Press *1-192, 192 sider.

Bernsvendsen, A. & Hauge, M.I (2018). «Da skjønte jeg at nå smeller det snart» Voksne som opplevde vold i barndommen ser tilbake. *Tidsskriftet Norges Barnevern vol. 95*, 96-109 [https://www-idunn-no.ezproxy.uis.no/doi/epdf/10.18261/ISSN.1891-1838-2018-02-03-03](https://www.idunn-no.ezproxy.uis.no/doi/epdf/10.18261/ISSN.1891-1838-2018-02-03-03) *13 sider.

Borge, A.I.H. (2010). *Resiliens: risiko og sunn utvikling* (2. utg). Gyldendal akademisk. *11-193, 182 sider.

Dalland, O. (2018). *Metode og oppgaveskriving* (6. utg). Gyldendal. *51-61, 149-164, 25 sider.

Gulbrandsen, L.M (2019). Urie Bronfenbrenner: En økologisk utviklingsmodell I Gulbrandsen, L.M (red). *Oppvekst og psykologisk utvikling: Innføring i psykologiske perspektiver* (s. 51-72).

Universitetsforlaget. *51-72, 21 sider.

Gunnestad, A. (2022). Resiliens – tidlig innsats for å forebygge motstandskraft og mestringsevne hos barn i risiko. I E.J Lyngseth & B. Mørland (red.) *Tidlig innsats i tidlig barndom* (s. 63-86). Gyldendal. *63-86, 23 sider.

Kvello, Ø. (2016). *Barn i risiko - skadelige omsorgssituasjoner* (2. utg). Gyldendal akademisk.

Kyllingmark, S.S. & Lillevik, O.G. (2015) *Når barn er vitne til vold*, 56-61

http://fontene.no/mapper/Nar_barn_er_vitne_til_vold.pdf *5 sider.

Lillevik (2016). Perspektiv på vold mot barn I Mevik, K. Greger, O. Edvardsen, O (red.) *Vold mot barn: Teoretiske, juridiske og praktiske tilnærminger* (s. 18-34). Gyldendal akademisk. *18-34, 99-115, 154-167, 186-204, 63 sider.

Meng, X. Fleury, M.J. Xiang, Y.T, Li, M. D'Arcy, C. (2018). Resilience and protective factors among people with a history of child maltreatment: a systematic review. *Social Psychiatry and Psychiatric Epidemiology*, 53, 453-457 <https://doi.org/10.1007/s00127-018-1485-2> *22 sider.

Norsk Helseinformatikk (2021, 26 juli). *Hva er metaanalyse?* NHI.no. Hentet 21.02.2023 fra <https://nhi.no/rettigheter-og-helsetjeneste/om-forskning/metaanalyser/>

Olsen, M.I. & Traavik, K.M. (2017). *Resiliens i skolen* (3. utg). Fagbokforlaget. *27-67, 40 sider.

Thidemann, I-J. (2019). *Bacheloroppgaven for sykepleiestudenter – den lille motivasjonsboken i akademisk oppgaveskriving* (2. utg). Universitetsforlaget. *1-128, 128 sider.

Yule, K. Houston, J. & Grynch, J. (2019). Resilience in Children Exposed to Violence: A Meta-analysis of Protective Factors Across Ecological Contexts. *Clinical Child and Family Psychology Review*, 22, 405-431 <https://doi.org/10.1007/s10567-019-00293-1> *26 sider.

Øverlien, C. (2012). *Vold i hjemmet – barns strategier*. Universitetsforlaget. *15-145, 130 sider.

Selvvalgt pensum = 870 sider.